

ALPASLAN IŞIKLI'NIN BAZI YANILGILARI

Nejat Firuz

Bu yazı Alpaslan Işıklı'nın yayımlanmış iki yazısında yeralan üç paragraftan kaynaklandı.

Biri 11. Tez Kitap 5'de. "Türkiye'de işçi hareketinin Batı işçi hareketi karşısında özgünlüğü" başlığını taşıyor. Kitap 5 1987 Şubatında çıkmış. Öteki altı yıl öncesinin ürünü. Başlığı: "Planlı dönemde sendikal örgütlenme". ODTÜ Gelişme Dergisi'nin 1981 özel sayısında yayımlanmış.

Sendikal hareketin tanınmasına ve kendi kendini tanımasına katkı taşıyan bir araştırmacı Işıklı. Katkısının yetkinleşmesine katkıda bulunmayı amaçlıyor bu yazı.

11. Tez Kitap 5'deki yazısında, Asya-Amerika Hür Çalışma Enstitüsü AAFLI'nin faaliyetlerine 12 Eylül'den sonra güçlü bir ivme kazandırılmış olduğunu belirttikten sonra şu satırları yazmış Işıklı:

"Kuşkusuz, 12 Eylül'den sonra işçi hareketiyle ilgili olarak Batı'dan gelen etkiler, yalnızca AAFLI kanalıyla taşınmamıştır. Bu dönemde, Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu(ICFTU), Avrupa Sendikalar Konfederasyonu(ETUC) ve DİSK'e bağlı Genel-İş'in de üyesi bulunduğu Uluslararası Kamu Hizmetleri Federasyonu(PSI)'nun da bir başka açıdan, ülkemizdeki gelişmelerle yakından ilgilendikleri görülmüştür. 1982 Anayasasının ve bu çerçevede yürürlüğe konulan bir dizi yeni kanunun veya kanun değişikliğinin ve genel olarak işçi hareketi karşısında uygulanan politikanın, Uluslararası Çalışma Örgütü(ILO) gündeminden eksik olmaması, geniş ölçüde bu örgütlerin faaliyetlerinin sonucudur."(1)

Şunda kuşku yok: Hem UHSK(2) hem de ASK ülkemizdeki gelişmelerle ve Türkiye sendikal hareketiyle gerçekten de 12 Eylül'den sonra daha yakından ilgilenmeye başlamışlardır. Bu ilgi, sıradan sayılamayacak olaylarla gelişerek Türkiye sendikal kanuoyunda büyük yankı da bulmuştur. UHSK kendi üyesi Türk-İş'in üyelikini askıya alırken, 12 Eylül öncesinde desteklemediği DİSK'le dayanışma içine girmiştir. ASK ise Türk-İş'i değil, hâlâ askıda tutulan DİSK'i üyelğe kabul etmiştir. Bu ilginin ve gelişmelerin olası nedenlerini ve "Batı'dan gelen etkiler" çerçevesi içine nasıl yerleşebileceklerini araştırmak bu yazının konusu değil. Ancak yukarıda aktardığım paragrafın son cümlesini sorgulamak gerekti. Gerekiyor. Cümlede -hem de kesinlik taşıyan bir vurguyla- dile getirilen görüş gerçeği yeterince yansıtmıyor.

"1982 Anayasasının ve bu çerçevede yürürlüğe konulan bir dizi yeni kanunun veya kanun değişikliğinin ve genel olarak işçi hareketi karşısında uygulanan politikanın UÇÖ gündeminden eksik olmaması, geniş ölçüde bu örgütlerin (ICFTU, ETUC, PSI) faaliyetlerinin sonucu" değil.

Önce, sayılan konularda Türkiye'nin UÇÖ gündeminden eksik olmamasının ne anlama geldiğine bakalım.

12 Eylül 1980'den bu yana Türkiye UÇÖ'nün sürekli gündeminde. Bu durum daha da sürecek gibi görünüyor. Özellikle DİSK ve üye sendikalarının idari kararlar askıya alınması, para ve mal varlıklarına bir anlamda el konması, yöneticilerinin tutuklanması ve haklarında dava açılması, sen-

./..

dikal faaliyetlerin genel olarak dondurulması karşısında birçok uluslararası sendikal örgüt, bu uygulamalarla sendikal haklar ve sendika özgürlüğüne ilişkin uluslararası ilkeleri çiğnediği gerekçesiyle TC hükümetini UÇÖ'ye şikâyet etmiş, bir başka deyişle hükümete karşı dava açmıştır. Dava, yeni anayasa, 2821 ve 2822 sayılı yasalarla oluşturulan sendika-karşıtı düzen nedeniyle giderek genişlemiştir.

Dava UÇÖ'nün Yönetim kurulu(Conseil d'administration)na bağlı Sendikal Özgürlük komitesi(SÖK) tarafından izleniyor. Davacıların başvurularını SÖK hükümete iletiyor; onun yanıtlarını alıyor; konuları bir bir irdelerek sonuçlar çıkarıyor ve Yönetim kuruluna davranış önerilerinde bulunuyor.(Bu arada söz konusu dava prosedürünü abartmamak gerektiğini belirtelim. Çünkü UÇÖ'nün denetim ve yaptırım olanakları sınırlı. UÇÖ üzerine güncel tartışmalarda en öne çıkan sorunlardan biri de bu zaten.) Davayı gündemden indirmemek için davacılar SÖK'ü gelişmeler üzerine yeni başvurularla sürekli beslemek yada bilgilendirmek zorundalar. UÇÖ dilinde buna "davaya ilişkin ek bilgi" iletmek adı verilir. Konunun gündemden eksik olmaması ancak böyle sağlanıyor.

Şimdi Türkiye'nin UÇÖ gündemine hangi örgütler tarafından getirildiğini ve hangi örgütler tarafından ne ölçüde gündemde tutulduğunu araştıralım.

Bu örgütler arasında Işıklı'nın ASK'ı anmasını anlamak olanaksız. UÇÖ'nün Türkiye'ye ilişkin tek bir belgesinde bile bölgesel bir örgüt olan ASK'ın adına rastlayamazsınız. Rastlasanız şaşırmanız gerekecekti. Çünkü örgüt olarak ASK, Türkiye'deki gelişmeler üzerine dava açma koşullarına sahip değildir. ASK, Türkiye'deki sendika-karşıtı uygulamaları, insan hakları ve demokrasi sorunlarına bağlayarak -12 Eylül'den sonra- ağırlıklı biçimde Avrupa Ekonomik Topluluğu ile ilgili kurumlarda gündeme getirmiştir. Etkili de olmuştur.

Türkiye'yi UÇÖ gündemine getiren başlıca örgütler DSF, DİK ve UHSK'dır. Yani UÇÖ nezdinde A statüsüne sahip olan ve sendikal haklar ile sendika özgürlüğü ilkelerinin çiğnenmesi koşullarında UÇÖ'ye üye tüm ülkeler düzeyinde şikâyet hakkı olan örgütler.(Aralarındaki görüş ayrılıklarına karşın Türkiye konusunda aynı yönde hareket etmiş olmaları nerhalde en azından anlamlı sayılmalıdır.) (3)

Türkiye'de sendika özgürlüğü ilkelerinin çiğnenmesini konu alarak UÇÖ'ye yapılan şikâyetler 12 Eylül'le başlamıyor aslında. 12 Eylül'den sonra şikâyetlerin yoğunlaştığına ve şikâyet edenlerin çoğaldığına tanık oluyoruz. Türkiye'nin UÇÖ gündemine 1976 yılından itibaren girdiği söylenebilir. 1979 ve 1980 yıllarında şikâyetler sıklaşıyor. Şikâyetler, DİSK'in ve üye sendikalarının eylemlerine yönelik baskıları, 1 Mayıs yasaklamalarını, sendikacıların tutuklanmasını konu alıyor. Şikâyetçi yada davacı örgütler arasında UHSK yok. 12 Eylül öncesinin davacıları DİK ile DSF ve onunla ilişkili olan Eğitim Emekçileri Uluslararası Sendikal Federasyonu(FISE), Uluslararası Metal Sendikaları Birliği(UMSB), Ticaret Kesimi Sendikaları Uluslararası Birliği. 12 Eylül'ün ardından ISF ve onunla ilişkili işkolu uluslararası sendika birlikleri ile DİK yeni durumdan kaynaklanan şikâyetlerde bulunmuşlar. UHSK'nın ilk başvurusu 17 Temmuz 1981 tarihli. 12 Eylül 1980'den UÇÖ Yönetim kurulunun 1986 Kasımında toplanan 234 üncü oturumuna dek -iletilen bilgilerden soyutlayarak- zamandizinsel olarak sıralayalım başvuruları:

DİK :DSF :UHSK :

17. 9.1980

1.10.1980(Yapı birliği)
15.10.1980(Kamu birliği)
17.10.1980

24.10.1980
25.11.1980

9. 1.1981

16. 2.1981(Kamu-PSI)

9. 3.1981(P.Kimya birliği)

1. 4.1981
6. 5.1981

15. 5.1981

22. 5.1981
30. 6.1981

17. 7.1981

22. 7.1981
22. 7.1981(Metal birliği)
23. 7.1981(Ticaret birliği)

26. 7.1981

31. 7.1981(Tekstil birliği)

12. 8.1981(Metal-IMF)

28. 8.1981

31. 8.1981

3.10.1981
7.10.1981

1. 9.1981

2.11.1981

16.11.1981

27.11.1981
17.12.1981

22.12.1981
18. 1.1982
27. 1.1982

24. 2.1982

25. 2.1982
9. 3.1982

22. 3.1982
1. 7.1982
12. 7.1982
13. 9.1982
8.10.1982
23.11.1982(Tekstil birliği)

5. 1.1983

25. 1.1983
3. 2.1983(Gıda Birliği) 3. 2.1983(Gıda-UITA)
9. 2.1983(" ")
28. 2.1983

9. 3.1983

7. 3.1983

14. 4.1983

29. 3.1983

18. 4.1983

2. 5.1983
7. 7.1983(FIŞE)
25. 7.1983
12. 2.1985
26. 6.1985
14. 1.1986
6. 2.1986
28. 2.1986(Yapı birliği)

Toplam:

DSF: 33 başvuru; yüzde 54.

DİSK: 18 başvuru; yüzde 29.5.

UHSK: 10 başvuru; yüzde 16.4.

Son on içinde sayılan PSI'nin bir tek başvurusu var. Üç uluslararası örgüt arasında en az çalışkan UHSK. DİSK ondan daha etkin davranmış. DSF ise başta geliyor. Öte yandan, son üç buçuk yıl süresinde UHSK ve DİSK UÇÖ'ye "ek bilgi" iletmemişler.

Yukarıda aktardığım bilgiler ışığında Işıklı'nın yargısını yeniden düzenlemek gerekmiyor mu?

"1982 Anayasasının ve bu çerçevede yürürlüğe konulan bir dizi yeni kanunun veya kanun değişikliğinin ve genel olarak işçi hareketi karşısında uygulanan politikanın UÇÖ gündeminden eksik olmamasında" ASK'ın hiçbir rolü yoktur; DİSK Genel başkanı Abdullah Baştürk'ün sendikası Genel-İş'in üyesi bulunduğu UHSK ile ilgili PSI'nin rolü ise son derece azdır. UHSK'nın oynadığı rol gerçekten kayda değer. Ancak "gündemden eksik olma" "geniş ölçüde" bu örgütün faaliyetlerinin sonucu değildir. Hele tek bu örgütün faaliyetlerinin sonucu olduğuna indirgenemez.

TC hükümetini, onaylamış olduğu UÇÖ sözleşmelerinden ikisini -11 ve 98 sayılı olanları- çiğnediği gerekçesiyle UÇÖ'ye şikâyet etmiş olan tek ulusal sendikal örgüt ise Norveç LO'dur.

Gelelim Işıklı'nın öteki iki paragrafına. Bunların UÇÖ'yle ilgileri yok. DİSK ve üye sendikalarının uluslararası sendikal ilişkileriyle ilgili. Ama üç paragraf arasında bir bağlantı var. Yine UHSK öne çıkarılmış. Altı yıl önce, 1981'de, şöyle yazmış Işıklı:

"DİSK'e bağlı sendikalar da genel olarak ICFTU ile ilişkili uluslararası işkolu sendika federasyonlarına üye olmuşlardır. Ancak, son yıllarda DİSK'e bağlı birkaç sendika, WFTU(Dünya Sendikalar Federasyonu) ile ilişkili uluslararası işkolu federasyonlarının üyeliğine girmişlerdir.

"DİSK'in konfederasyon olarak uluslararası düzeyde organik ilişkisi olmamıştır. Ancak, Genel-İş genel başkanının aynı zamanda DİSK genel başkanı olması nedeniyle Genel-İş'in ICFTU ile ilişkili PSI(Uluslararası Kamu Hizmetleri İşçileri Federasyonu)'nin üyesi olması, DİSK'in uluslararası ilişkileri açısından da önem taşıyan bir durum oluşturmuştur."(4)

Önce birinci paragraf.

İlk cümle doğru. Göreceli olarak doğru. Doğruluğu zaman içinde sınırlı. 1975 yılında toplanan DİSK 5 inci Genel kurulu sırasında DİSK'e üye sendika sayısı 22'dir. Bunların yarısı, 11'i, UHSK ile ilişkili uluslararası işkolu federasyonlarına üyedir. Maden-İş, IMF; Basın-İş, IGF; Lastik-İş, Gıda-İş, Petkim-İş, Keramik-İş, Hürcam-İş, P.Kimya-İş, Tekstil, Turizm-İş, Tünka-İş, ICEF üyesidirler. Kısa bir süre sonra Devrimci Toprak-İş de ICEF üyeliğine katılacaktır. DİSK ve Maden-İş Genel başkanı Kemal Türkler IMF'nin Merkez komitesi üyesidir.(5)

5 inci Genel kurulu ile 1977 yılı sonunda toplanan 6 ncı Genel kurulu arasında DİSK'e 15 sendika katılmış.(6) Bunlar arasında Genel-İş SPI'ye, Oleyis UITA'ya üyedir. Aynı 6 ncı Genel kurul öncesinde toplanan Maden-İş Genel kurulu(6-9.9.1977) IMF'den ayrılmaksızın DSF ile ilişkili uluslararası işkolu sendikal birliğine(UMSB); Keramik-İş 4 üncü Genel kurulu ICEF'ten ayrılarak DSF ile ilişkili uluslararası yapı işkolu sendikal birliğine katılma kararları almışlardır. Turizm-İş Temsilciler meclisi

./..

de aynı doğrultuda bir karar almıştır.(7) Demek ki daha 1977'de DİSK'e bağlı "birkaç sendika" DSF üyeliğine yönelmişlerdir.

Aynı dönemde ICEF, DİSK dergisinde yayımlanan ve UHSK'yı -ICEF'i değil- eleştirel bir yaklaşımla tanıtan bir yazıyı gerekçe göstererek, kendine bağlı DİSK üyesi sendikaların üyeliğini askıya almıştır.

6 ncı Genel kuruldan sonra açılan dönemde DİSK'e üye sendikaların sayısı -yeni katılmalar ve sendikalararası birleşmeler sonucu- 30'dur.(8) TÖB-DER'in onur üyeliğine kabul edilmesi ile 31. O dönemde, DİSK'e bağlı birkaç sendika değil birçok sendika DSF ile ilişkili uluslararası işkolu sendikal birliklerine girmişlerdir. 1980 Haziranında toplanan DİSK 7 nci Genel kurulu öncesinde durum şöyledir:

-17 sendika DSF ile ilişkili uluslararası işkolu sendika birlikleri üyesi.(9) TÖB-DER'i de sayarsak 18;

-5 sendika UHSK ile ilgili uluslararası işkolu federasyonları üyesi(10);

-8 sendika uluslararası alanda bağımsız.

Maden-İş UMSB'nin Yürütme kurulu(Bureau); Banksen, Petkim-İş ve Devrimci Toprak-İş üyesi buldukları uluslararası birliklerin Yönetim kurulu(Comité administratif) üyesidirler.

İkinci paragrafa gelince.

Birinci cümleye itirazım yok. Sorunlu olan ikinci cümle. İkinci cümlenin anlam yükü belirsiz. Ne demek "önem taşıyan bir durum oluşturmak"? Önem Genel-İş Genel başkanının aynı zamanda DİSK Genel başkanı olmasıyla başlıyor. Önem'e yüklenen nitel vurgu ise Genel-İş'in PSI üyeliği ile UHSK üzerinde. Isıklı, Abdullah Baştürk'ün DİSK Genel başkanlığına seçildiği Aralık 1977(6 ncı Genel kurul)'den sonra gelen dönemde UHSK'nın ve/veya onunla ilişkili uluslararası işkolu federasyonlarının ve/veya ona üye sendikaların DİSK'in uluslararası ilişkilerinde önemli bir yer aldığını mı ileri sürüyor?

DİSK belge ve yayınlarını inceleyenler konfederasyonun uluslararası ilişkilerinin özellikle 5 inci Genel kurulu(1875)ndan sonra hızla gelişmiş olduğunu görürler. DİSK'in askıya alındığı 12 Eylül 1980 tarihine dek bu ilişkilerde ağırlık taşıyan örgütler, uluslararası düzeyde DSF, onunla ilişkili uluslararası işkolu sendikal birlikleri ve ona üye ulusal sendikal merkezlerdir. Bu durum, Kemal Türkler dönemi için olduğu gibi Abdullah Baştürk dönemi için de geçerlidir. DİSK, 1978'de toplanan 9 uncu Dünya Sendikalar Kongresinin hazırlık komisyonuna, DSF'nin çalışma gruplarına, hatta bazı organ toplantılarına katılmıştır. DİSK'in 6 ncı ve 7 nci Genel kurullarında, 1 Mayıs 1977 gösterisinde, 1976, 77 ve 79 kuruluş yıldönümü toplantılarında, Türkler'in cenaze töreninde DSF temsilcileri vardır. UHSK temsilcileri yoktur. 7 nci Genel kurula Baştürk yönetiminin sunduğu çalışma raporunda şu görüşlere yer verilmiştir: "...bölünmeye rağmen DSF gerilememiş, aksine gelişmesini sürdürmüştür. ... DSF işçi sınıfı bilimi doğrultusunda faaliyet gösterir. ... UHSK üyesi kuruluşlar DİSK ile ilişkilerinde genellikle çekimserdirler. UHSK sosyal demokrat nitelikteki Avrupa sendikalarının egemen olduğu bir örgüttür. Gelişmekte olan ülkeler işçi sınıflarının istemlerine cevap verecek, sorunlarına çözüm getirecek bir çalışma düzeyine erişememiş, kendisini yenileyememiştir."(11)

Mart 1977'de toplanan 2 nci Avrupa Sendikalar Konferansı sırasında DİSK ile kurulan ilişkiler Baştürk döneminde daha da gelişmiştir. Bu örgüt DİSK'le giderek artan bir dayanışma içine girmiştir.

12 Eylül öncesinde ne UHSK ne de ASK DİSK'e dayanışma göstermiştir. Baştürk yönetimi DİSK'in ASK'a üyelik başvurusunu 1979 ve 80 yıllarında yeniden gündeme almış, bu örgüte üye Batı Avrupa sendikalarıyla görüşmeler gerçekleştirmiştir. ASK da kendi merkezinde iki kez DİSK heyetlerini kabul etmiştir. Bu yönde atılan adımlarda ve görüşme isteklerinin kabul edilmesinde, Baştürk'ün PSI ve dolayısıyla UHSK üyesi olmasının bir rol oynadığı söylenebilir belki. Gerçekleştirilenler DİSK'in uluslararası çok yönlü ilişkilerini geliştirme çabasını daha da ileri götürmüştür. Bu gelişmeyi "önem taşıyan bir durum" olarak nitelermek için hiç bir neden yok. Ancak, 1975-1980 döneminde DİSK'in uluslararası sendikal ilişkilerine damgasını vuran bir gelişme değil bu.

"Planlı dönemde sendikal örgütlenme" yazısı 18 sayfa. "Sendikaların uluslararası organik ilişkileri" altbaşlığını taşıyan bölüm tek sayfa. Son sayfa. Üzerinde durduğum iki paragraf işte bu sayfada. DİSK'in uluslararası ilişkilerini yada bu ilişkilerdeki belirleyici yanları iki paragrafta özetlemek istemiş Işıklı. Gerçekten güç. Anlıyorum bunu.

1975'ten 1980'e DİSK belgelerinde dile gelen uluslararası sendikal ilişkiler politikası şöyle özetlenebilir:

1. Uluslararası, bölgesel ve ulusal sendikal örgütlerle, DİSK'in ilkelerini gözeterek, ama aynı zamanda farklılıkları gözardı etmeksizin, karşılıklı saygı, eşitlik ve içişlerine karışmama temelinde çok yönlü ilişki. En genişine sendika ve işçi dayanışması.
2. DİSK üyesi işkolun sendikalarının uluslararası ilişkilerine konfederasyonun karışmaması. Bu düzeyde çeşitliliğin kabulü.
3. ASK'a üyelik istemi. İlk başvuru tarihi: 24 Ekim 1974.
4. Uluslararası sendikal harekette birlikçi tavir. "Nesnel durum bugün tüm uluslararası sendikal örgütleri ortak eyleme, güç ve eylem birliğine itmektedir. Önemli olan durumun daha da gelişmesi için çabalamak, işçi sınıfının uluslararası hareketi önüne konan yapay engellerin ilkeli bir biçimde ortadan kaldırılmasına katkıda bulunmak, çokuluslu tekellerin karşısına ortak stratejiyle çıkmaktır."(12) "Uluslararası sendikal harekette belirgin olan yan sınıf uzlaşmacılığının gerilemesi, sınıf ve kitle sendikacılığı ilkelerinin tüm dünyada egemen olmaya başlamasıdır. Uluslararası alanda sınıf ve kitle sendikacılığı ilkelerini savunan DSF'nin bu yöndeki çabaları uluslararası sendikal hareketin birliği sürecini hızlandırmaktadır."(13)

Işıklı'nın altı yıl önce yayınladığı iki paragrafı hemen not etmişim. Altı yıl sonra, 11. Tez'de yayımlanan paragrafı yazmamış olsaydı, notlar herhalde daha bir süre dosyada kalırdı. Son yayımlanan paragrafın, öncükilerdeki yaklaşımın yada bilgi eksikliğinin uzantısı olarak betirmesi üzerine, tümünü birarada irdelemek şart oldu.

12 Eylül öncesi dönemde DİSK'in uluslararası sendikal ilişkilerinde UHSK'nın yeri iyice sınırlıdır. Işıklı aksini söyler gibi. 12 Eylül sonrasında UHSK ve onunla bağlantılı örgütler Türkiye'ye ve özellikle DİSK'in durumuna ilgi duyuyor ve dayanışma gösteriyorlar. Işıklı bu dayanışmayı UÇÖ düzeyinde UHSK ve onunla bağlantılı örgütlere hasreder gibi. Neden? Bilemiyorum. Yanılgılarının bilgi eksikliğinden kaynaklan-

miş olduğunu kabul etmek istiyorum. Bilgileri yukarıda aktardım.

Yanlış anlaşılacak için eklemem gerekiyor: UHSK ve diğer örgütlerin dayanışmasını küçümsemiyorum. Bu dayanışmaya değer biçmemek için hiçbir neden yok. Tersine. Uluslararası sendikal hareketin tüm bileşenleri böylece Türkiye işçi sınıfıyla, sendikalarıyla dayanışmada buluşmuş oldu. Aralarındaki ayrılıklara karşın. Bundan daha güzel ne olabilir? Ve bence vurgulanması gereken yanlardan biri budur.

Türkiye sendikal hareketi karmaşık ve ilginç bir yeniden-yapılanma sürecinden geçiyor. Sürecin başlangıç tarihini 12 Eylül'e dek uzatmak yanlış olmayacak. 12 Eylül'ü sendikal hareket için olumlu bir dönemin başlangıç tarihi olarak almadığım açık. O günden itibaren sendikal harekete dayatılan koşullar biliniyor. Süreçte genç bir işçi kuşağı ön safa çıkıyor. 1975-1980 yıllarında sendikal eylemlere etkin olarak katılmamış ve bugün işini sürdürmekte olan işçi ise, son dönemde kendisine yaşatılan işçi ve sendika karşıtı olaylardan etki payını almamış olamaz. Sendikalar yeni anayasa ve yasalarla, evet, kuşatılmıştır. Yine de sendikadan-soğutma operasyonunun kesin başarı elde ettiği söylenemez. Sendikalara ilgi ve sendikal eylem isteği büyüktür. Süreçte, sendikal gelenek ve deneyimlerin öğrenilmesi, aktarılması büyük bir gereksinim. Sendikal yaşam, bilgi ve eğitim alanlarında 12 Eylül'ün işçiyi içine sürüklediği yoksunluk büyük. Yoksunluğu gidermeyi amaçlayan çabalar artıyor bugün. Böylesi çabalar içinde yeralanlar şunu da görmelidir ama: Gerçeklerle bağdaşmayan yada gerçekleri yeterince yansıtmayan bilgi aktarımının yada görüş üretmenin, sendikal hareketin kendi gelenek ve deneyimleri temelinde kişilikli bir gelişme göstermesine vereceği zarar bugün -her daim olduğu gibi, ama özellikle bugünkü süreçte- eskisinden daha büyüktür.

Notlar:

- (1) 11. Tez Kitap 5, sayfa 31.
- (2) Şu beş örgütün ismini kısaltılmış olarak şöyle kullanıyorum:
Uluslararası Çalışma Örgütü ILO: UÇÖ;
Dünya Sendikalar Federasyonu WFTU: DSP;
Uluslararası Hür Sendikalar Konfederasyonu ICFTU: UHSK;
Dünya İş Konfederasyonu WCL: DİK;
Avrupa Sendikalar Konfederasyonu ETUC: ASK.
- (3) Ne DİSK, ne de Türk-İş UÇÖ'ye şikâyetle bulunmuştur. Hakları olduğu halde yapmamışlardır. Son 17 yıl içinde Türkiye'den sadece iki sendikal örgüt TC hükümetini UÇÖ'ye şikâyet etmiştir. Biri DİSK. 15 Haziran 1970 tarihli başvurusuyla. Konuyu belirtmeye gerek yok. Başvuru tarihi konuyu belirliyor. Öteki Otomobil-İş. Başvuru tarihi, 29 Temmuz 1985. Erdemir'de yetki ve toplu sözleşme sorunlarıyla ilgili. Türk-İş'in 1974 Ağustosunda şikâyet ettiği hükümet ise Kıbrıs hükümeti. Türkiye'nin Kıbrıs'a müdahalesinin hemen ardından geliyor.
- (4) ODTÜ Çalışma Bergisi, 1981 özel sayısı, sayfa 366.
- (5) DİSK Ajansı No 975/79 (9.9.1975)
- (6) DİSK 6 nci Genel kurul Çalışma raporu, sayfa 247.
- (7) Agy, sayfa 193.
- (8) 7 nci Genel kurul öncesinde Devrimci Toprak-İş'in üyelikten düşürülmesiyle bu sayı 29'a iner.
- (9) Devrimci Yapı-İş, Maden-İş, Banksen, Tekstil, Sosyal-İş, Baysen, Dev Maden Sen, Keramik-İş, Hürcam-İş, Petkim-İş, Aster-İş, Tekges-İş, Yeni Haber-İş, Limter-İş, TİS, Devrimci Toprak-İş, Tümka-İş.
- (10) Genel-İş, Oleyis, Lastik-İş, Gıda-İş, Basın-İş. Son üçünün DSP uluslararası işkolu sendikal birlikleriyle yoğun ilişkileri vardır.
- (11) DİSK 7 nci Genel kurul Çalışma raporu, sayfa 415.
- (12) Agy, sayfa 48.
- (13) DİSK 7 nci Genel kuruluna Baştürk yönetimi tarafından sunulan "Yönlendirici belge ve temel kararlar taslağı", sayfa 3-4.